

811.163.41'243

37.091.26:811.163.41'243

<https://doi.org/10.18485/sj.2024.29.1.29>**БИЉАНА Р. НИКОЛИЋ МАСТОД*****ВЕСНА Р. КРАЈИШНИК****

Универзитет у Београду

Филолошки факултет

Оригинални научни рад

Примљен: 28. 11. 2023.

Прихваћен: 16. 1. 2024.

ВЕШТИНА ГОВОРА И ЊЕНА ПРОЦЕНА У СРПСКОМ КАО СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

Процена одређеног нивоа знања страног језика подразумева одређивање степена савладаности језичких вештина – читање, писање, слушање и говорење и уобичајено је да се ова процена врши писменом и(ли) усменом провером знања. Међутим, процена вештине говора могуће је спровести искључиво усменом провером знања. Говор је увек продукција, а не репродукција нечег готовог, повезан је с мишљењем и састоји се од три операције које се одвијају паралелно: бирање информације, језичко обликовање те информације и изговарање, тј. вербално преношење информације (Раичевић 2011: 27).

Дубоко свесни чињенице да савремена глотодидактика, заснована на комуникативној методи, подразумева равноправно и континуирано увођење све четири језичке вештине од самог мочетка учења језика, у раду ћемо посебну пажњу посветити вештини усменог изражавања. На крају рада изнећемо и препоруку за ефикасно спровођење евалуације вештине говорења на српском као страном језику.

Кључне речи: језичка вештина, српски као страни језик, говорење, говорна продукција, усмено изражавање, евалуација

* biljananikolic90@gmail.com

** krajisnikv@gmail.com

1. СТАТУС ВЕШТИНЕ УСМЕНОГ ИЗРАЖАВАЊА У СИСТЕМУ ЛЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

Дијакхронијски гледано, говорење није увек посматрано на исти начин. Још у старом Египту, уметност говора је била повезана са вештином убеђивања и утицаја на друге помоћу реторике, док се код Старих Грка уместо савладавања вештине говорења ради побољшања сопственог језика на прво место стављала потреба да се аргументује закон (Хјуз 2011: 21). У Риму, од времена Квинтилијана, фокус се, са употребе вербалног изражавања зарад задовољења друштвених и правних потреба помера на наставу реторике која је сама себи сврха (Хјуз 2011: 23). Ученици су међусобно морали говорити искључиво на латинском језику, а да би се вештина говора што боље развила, постојали су и учбеници за конверзацију засновани на дијалозима који су се учили напамет и користили током разговора (Вучо 2009: 102–103).

Класични однос према говору у средњем веку (и касније) у великој мери је био присутан у образовном и, у почетку, верском контексту (Хјуз 2011: 23). Почетак и крај деветнаестог века карактерише промена статуса говора у процесу наставе језика, а почетак двадесетог века, уз развоје издаваштва у боји и (дигиталних) технологија, донео је усмереност на наставу. И поред тога што се у овим „природно” оријентисаним наставним процесима користио говор, он је био веома далеко од природног или спонтане говорне комуникације (Хјуз 2011: 24–25). Од шездесетих година 20. века (који је обележио утицај Ноама Чомског) и касније, порастом интересовања за комуникативне приступе, долази до важних промена у вези са статусом усменог изражавања (Хјуз 2011: 26). Комуникативни приступи директно су повезани са радом Стивена Крашена (пре свега са његовим истраживањима о усвајању другог језика), а уследили су ставови којима се придаје значај функционалног језика и којима се тврди да је ефикасно усвајање језика могуће само употребом језика, а чији је циљ развијање комуникативне компетенције ученика повезивањем наставне методологије са одговарајућим комуникативним задацима, при чему су грешке у продукцији саставни део напредовања ка бољем разумевању циљног језика (Хјуз 2011: 26–27).

Иако у наставном процесу треба тежити да језичке вештине буду равномерно заступљене, одн. интегрисане, потребно је изнети и запажања да комуникација на страном језику најчешће подразумева вештину говорења, са чиме се слажу и други аутори (уп. Стојичић/Милановић 2014: 660), а разлог за то можемо наћи у чињеници да је разговор најзаступљенији облик интеракције међу људима (Дурбаба 2011: 202). Још 1975. Ван Ек је констатовао да је на нивоу прага знања најважнија језичка активност за ученике страних језика вођење разговора, што подразумева владање вештином говорења и разумевање (саговорника) (Ван Ек 1975: 17). Сходно томе истиче да је у већини европских

земаља способност усмене комуникације препозната као суштински циљ наставе страних језика (уп. Ван Ек 1976: 20).

Говорна продукција се може дефинисати као реализација текста или говорног исказа, а њене активности чине: спонтано говорење, излагања, гласно читање неког писаног текста, јавни огласи и рекламе, певање итд. (Оквир 2003: 71). Продуктивна говорна делатност је звучна манифестација језика, његова практична примена ради исказивања мисли, изражавања жеља, осећања и намера (Раичевић 2011: 27). Иако се најчешће користи за обележававање свеукупне способности усменог изражавања на страном језику, усмена продукција се тиче, пре свега, монолошког излагања које се реализује кроз различите активности као што су: излагања (говори, приповедања, проповеди, беседе, коментари...), јавни огласи и рекламе (обавештења и инструкције), спонтано говорење, гласно читање неког писаног текста, реализација неке улоге у представи, певање итд., а њиме се могу, дакле, описати различита искуства, може се изнети аргументација током дебате или дијалога, али се могу реализовати и јавни наступи или рекламе и огласи (Оквир 2020: 61).

Вештина говора није једноставно овладавање структуром и речником у комбинацији са фонетским елементима језика, већ говорни облик изражавања подразумева истовремено ослањање и на вештину слушања, као и на когнитивне, прагматичне, интерперсоналне, културне и моторичке вештине (Хјуз 2011: 78). Ученици/Кандидати на проверама знања врло често имају далеко веће пасивно знање језика него што ће им вештина говора омогућити да прикажу под притиском обраде (у ситуацији каква је нпр. испит) у реалном времену (и уз то у временски ограниченом интервалу) (Хјуз 2011: 78).

Из перспективе савремене методике наставе (српског као) страног језика, може се рећи да говорење као вербална реакција на примљену информацију (Крајишник 2016б: 19) заузима веома значајно место у систему језичких вештина. Наиме, вештина говорења је најцењенија језичка вештина јер онај ко може да говори страни језик, он може и разумети тај језик, и релативно лако може научити да га чита и пише (Ладо 1964: 239).

2. ПРОЦЕНА УСМЕНЕ ПРОДУКЦИЈЕ У СРПСКОМ КАО СТРАНОМ ЈЕЗИКУ

Иако се говорење сматра најдрагоценијом вештином, чије савладавање сасвим сигурно олакшава учење читања и писања на страном језику, тестирање усмене продукције на страном језику најмање је развијено и описано међу свим вештинама у теорији језичког тестирања, што је највероватније условљено одсуством разумевања, од чега се заправо састоји вештина говорења, тј. усмена продукција (Ладо 1964: 239). Тешкоће у постизању реалне

процене говора произилазе из чињеница 1) да је врло тешко поставити реалне стандарде за постигнуће у говорној продукцији на страном језику и 2) да је веома комплексан задатак утврдити правила за процену граматичког знања и лексичког фонда које неко треба да поседује како би се његова способност говорења на страном језику измерила скалом по нивоима знања (А1–Ц2). Чак и ако се у обзир узму постојећи дескриптори за процену вештине говорења изложени у Оквиру из 2020. године, утврђивање прецизне скале за мерење усмене продукције (српског као) страног језика представља врло сложен задатак. О томе сведочи и закључак Н. Димитријевића да се говор не може непосредно и објективно тестирати, али да се увек може тежити већој објективизацији оцењивања усмене продукције на страном језику (Димитријевић 1999: 162–163).

2.1. Граматички, комуникативни и ситуациони део процене усмене продукције у српском као страном језику

Канале и Свејн разликују граматички, комуникативни и ситуациони приступ предавању и тестирању страног језика (уп. Канале/Свејн 1980: 1–47): граматички приступ се заснива на граматици (фонологији, морфологији, синтакси, лексикологији), комуникативни приступ је заснован на комуникативним функцијама, а ситуациони приступ односи се на реалне ситуације у којима ће ученик страног језика дати језик и користити (Канале/Свејн 1980: 2). У складу са тим, комуникативна компетенција би се могла одредити као однос и интеракција између граматичке компетенције (познавања граматичких правила) и социолингвистичке компетенције (адекватне употребе језика у различитим комуникативним контекстима) (Канале/Свејн 1980: 6).

Канале и Свејн скрећу пажњу на употребу термина *компетенција* (енг. *competence*) и *употреба језика* (енг. *performance*), осврћући се и на њихова различита тумачења и употребу код других аутора¹: компетенција се односи на познавање граматике и других аспеката језика, док се под употребом језика подразумева реализација компетенција и њихова интеракција у употреби језика и разумевању исказа у реалним, конкретним комуникативним ситуацијама (Канале/Свејн 1980: 3, 6). Разликовање наведених термина доводи и до закључка да се тестирањем комуникације на страном језику мора обухватити не само оно што ученик зна о другом језику и о томе како да га користи (компетенција), већ и у којој мери је оспособљен да своје знање демонстрира у смисленој реалној комуникативној ситуацији (Канале/Свејн 1980: 34).

¹ Чомски компетенцијом сматра познавање граматичких правила (Чомски 2014: 3–4), док Хајмс, Камбел и Вејлс под компетенцијом подразумевају комуникативну компетенцију (Канале/Свејн 1980: 4).

Учење страног језика увек почиње од усвајања фонетско-фонолошког система неког језика и сви који уче страни језик морају бити у стању да правилно артикулишу гласове и речи, а неопходан предуслов за то свакако јесте разумевање фонетске структуре језика на нивоу појединачне речи и разумевање интонације (Фулчер 2014: 25). У настави страног језика процес учења почиње од коректног изговора појединачних гласова, у чему је сваки језик специфичан, а његов фонетски систем мање или више савладив, у зависности од матерњег језика страног полазника (Крајишник 2016: 13). Неки аутори истичу и да је кључни елемент у настави говорења заправо изговор, као и да говорници са јасним и коректним изговором треба да се користе у настави јер се тиме ученици охрабрују да користе други језик (Алонсо Алонсо 2018: 234).

Важни параметри који карактеришу спонтани говор, као што су различит темпо говорења, паузе, понављања, варијације у висини, јачини и боји гласа и сл. не могу се занемарити приликом процењивања нечије усмене продукције, мада је врло сложено питање како доћи до критеријума објективне процене. Проблем настаје зато што је врло често присутна тенденција да се суди о статусу изворног или нематерњег говорника на основу његовог изговора, што лако наводи на закључак да стандард према којем треба „мерити” говор ученика страног језика мора бити говор изворног говорника језика који се учи (Луома 2009: 10). Иако се велики део истраживања фокусира на изворног говорника као узор, савремена глотодидактика кориснике страног/другог језика поставља као норму, а не изузетак (Алонсо Алонсо 2018: 235).

На нивоу изговора речи, ученици страног језика суочавају се са проблемом неразликовања свих гласова у новом језику, посебно оних који не постоје у њиховом матерњем језику или у језицима које већ знају. Будући да грешке у изговору, који се сматра једним од најважнијих елемената говорне културе, могу довести до тешкоћа у споразумевању, услов за савладавање страног језика јесте усвајање његовог фонетског и фонолошког система, не само артикулације гласова, већ и динамике и интонације – фонетске грешке утичу на звук гласова, речи, израза, реченица, а фонолошке могу нарушити и смисао изреченог (Раичевић 2007: 109–110). У вези са тим, поставља се питање да ли је комуникативна функционалност у свакодневним комуникативним ситуацијама довољна за позитивну оцену приликом процене усмене продукције. Ако није, на који начин би се прецизно могле оцењивати граматичка, лексичка и фонолошка исправност говора онога ко учи дати језик као страни?

Акцент се традиционално, у настави страних језика, сматра обележјем лоше фонолошке контроле (Оквир 2020: 133). Међутим, новија истраживања су појам фонолошке контроле објаснила проширујући фокус са акцента на звучну артикулацију гласова и прозодијске карактеристике говора, чиме се

сугерише да приликом процене усмене продукције, а обавезно узимајући у обзир социолингвистички аспект, потребе ученика и контекст усменог излагања, пажњу треба усмерити на изговор (степен прецизности и јасноће у артикулацији гласова језика који се учи), али и на могућност употребе прозодичких средстава (нпр. акцента, интонације) како би се пренеле и одређене нијансе у значењу лексема и(ли) израза.

Неки аутори (уп. Канг/Моран 2014: 176, 184), који су истраживања спроводили на испитном материјалу за процену степена усвојености енглеског као страног језика, подсећају да у контексту глобалне комуникације циљ више није достизање и усвајање свих норми изворног говорника (мада томе још увек тежи већина наставника и ученика страних језика), већ је пажња усмерена на приближавање компетенцијама изворног говорника, при чему не треба заборавити да сегменталне и супрасегменталне карактеристике говора ученика имају значајно место како у учењу, тако и у употреби језика и евалуацији стеченог знања. Оне могу озбиљно утицати на разумевање (са)говорника, одн. на утисак који испитивачи имају о степену владања датим страним језиком.² Упркос томе што кључ успешно сроведене (про)цене усменог изражавања треба тражити у разумљивости и разумевању изреченог, треба имати на уму да оцењивање (не)прецизног изговора (прозодије и акцента) и флуентности изражавања (коју је тешко дефинисати јер, као и разумљивост и разумевање, представља психолошку реалност) никако не треба занемарити ни приликом учења ни приликом тестирања: потребно је стандардизовати процену артикулације и прозодичких средстава говора и обучити предаваче како да ефикасно предају то што неизоставно чини део комуникативних потреба ученика (Левис 2006: 252–253, 267).

Овом питању пажњу посвећује и Оквир (2020), а будући да се бавимо темом процене вербалне продукције у српском као страном језику, овом приликом ћемо се осврнути на прагматичку компетенцију, односно на један њен део – флуентност у говору. Термин *флуентност у говору* подразумева укупну спретност у усменом изражавању и способност неометане говорне продукције, одн. брз, течан, разумљив и ефикасан начин саопштавања мисли или комуникативне намере у временским интервалима типичним за комуникацију у реалним животним ситуацијама (Кормос 2006: 165). У дефиницију течног или флуентног говорења свакако треба укључити и појаве као што су: оклевања која се састоје од пауза, које могу бити непопуњене или испуњене, понављање слогова или речи, промена/замена речи, исправљање употребе кохезивних средстава, посебно заменица и слично (Фулчер, 2014:

² Канг је за енглески као страни језик спровео истраживање о томе како разлике у флуентности и кохерентности изражавања, богатству адекватно одабраног лексичког материјала, граматичкој тачности и прецизности изговора гласова енглеског језика утичу на разлике у нивоима, од Б1 до Ц2 (уп. Канг, 2013: 40–48).

30). Истраживања су показала да су најбољи критеријуми за утврђивање флуентности на страном језику брзина говорења (што је број слогова који се изговоре по минути, као и дужина (течног) говорења (а то је просечан број слогова изговорених у исказима између пауза од 0.25 секунди па навише) (Кормос, 2006: 162–163). Главни концепти течног говорења (способност конструисања исказа упркос оклевању и паузама (нижи нивои), способност одржавања разговора, лакоћа и спонтаност изражавања) узети су у обзир приликом формирања скале флуентности у говору за сваки од нивоа језичке компетенције у Оквиру (2020: 142):³

Ц2	Може да изражава своје мишљење опширно, без напора, не оклевајући, природним током говорења. Прави паузе само када размишља о правим речима које су му/јој потребне да изрази своје мисли или да нађе одговарајући пример или објашњење.
Ц1	Може да се изражава течно и спонтано, готово без напора. Само концептуално тешке теме могу ометати природни, глатки ток језика.
Б2	Може спонтано да комуницира, често показујући изузетну флуентност и лакоћу изражавања у дужим и комплекснијим деловима говора.
	Може да говори прилично добрим темпом, упркос томе што може оклевати док трага за обрасцима и изразима и што има мало приметно дугих пауза. Може да ступи у интеракцију са одређеним нивоом флуентности и спонтаности, што омогућава редовну интеракцију са говорницима циљног језика без вршења притиска на било коју страну.
Б1	Може се релативно лако изражавати. Упркос неким проблемима у формулацијама, што резултира паузама, може наставити говорење ефикасно без помоћи.
	Може наставити говорење разумљиво, иако је прављење пауза за граматичко и лексичко планирање и поправљање врло очигледно, поготово у дужим деловима слободне продукције.

³ Наведени дескриптори су у потпуности преузети из Оквира 2020 (стр. 142), а са енглеског језика их је превела коауторка овог рада Биљана Николић Мастоd.

A2	Може себе учинити разумљивим у кратким излагањима упркос томе што су паузе, лажни почечи и преформулације веома очигледни.
	Може конструисати фразе о познатим темама са довољно лакоћом за вођење кратких разговора, упркос врло приметном оклевању и лажним почечима.
A1	Може да управља веома кратким, изолованим, претежно унапред припремљеним исказима, правећи пуно пауза за тражење одговарајућег израза, артикулацију мање познатих речи и поправљање комуникације.
НУЛТИ НИВО (тзв. <i>pre-A level</i>)	Може управљати врло кратким, изолованим, увежбаним исказима, користећи гестове и тражећи помоћ када је потребно.

Услед ограничења, у овом раду нећемо приказивати дескрипторе за квалитативне карактеристике говорног језика (проширене фонологијом), али се они могу наћи у Оквиру (2020: 183–185).

Једна од најчешћих критика наведених скала из Оквира тиче се начина на који се у њима третира акценговани говор у односу на разумљив говор: нпр. описи карактеристика изговора на различитим нивоима упућују на нагласак говорника на нижим нивоима скале, док се у вишим нивоима скале (пр)оцењивачи упућују на разумевање говора као критеријум (Трофимовић и Ајзакс 2017: 260). Разумевање се односи на различите димензије говора, па стога, процена изговора страног језика треба да узме у обзир не само аспекте изговора и флуентности, већ и аспекте лексичког садржаја говора (нпр. употреба одговарајућег и разноврсног вокабулара), чиме би се избегло неразликовање лингвистичких аспеката изговора између суседних нивоа у вишестепеним скалама за процењивање изговора на страном језику (Трофимовић и Ајзакс 2017: 261–262).

Ослањајући се на препоруке Оквира, за потребе овог рада наведени дескриптори су прилагођени потребама учења и процењивања степена знања српског као страног језика⁴.

⁴ Измењени или проширени делови текста наведени су курсивом. Све измене урађене су додавањем формулација насталих сумирањем дескриптора према препорукама Оквира (2020) и Језичког пасоша (Николић Мастоd 2023).

ниво знања	читање наглас	опис илустрације	монолог и конверзација
A1	<p>Уме да спорим темпом прочита текст писан штампаним словима, без обзира на писмо. Уме да правилно реализује реченичну интонацију (упитна, узвична, обавештајна).</p>	<p>Уме да једноставним исказима опише илустрацију коју види, у вези са темама из свакодневног живота. Разуме једноставна питања у вези са илустрацијом и одговара на њих. Уме да повеже ситуације са илустрације са својим искуством <i>користећи основне речи и изразе (под условом да може унапред да припреми своје усмено излагање)</i>.</p>	<p>Једноставним речима говори о себи у форми монолога (кратка биографија, образовање, планови...). Може да учествује у једноставној конверзацији, разуме питања на задату тему и одговара на њих (лични подаци, место становања, школовање, куповина, спорт, слободно време итд.).</p>
A2	<p>Уме да спорим темпом прочита текст писан штампаним словима, без обзира на писмо. Уме да правилно реализује реченичну интонацију (упитна, узвична, обавештајна).</p>	<p>Уме да опише илустрацију коју види, у вези са темама из свакодневног живота. Разуме питања у вези са илустрацијом и одговара на њих. Уме да повеже ситуације са илустрације са својим искуством.</p>	<p>Говори о себи у форми краћег монолога (кратка биографија, образовање, планови...). Може да учествује у једноставној конверзацији – разуме питања на задату тему и одговара на њих (лични подаци, место становања, школовање, куповина, спорт, слободно време итд.). Може кратко да преприча неки догађај или да опише неку ситуацију (уз ограничену лексичку и често понављање истих речи). <i>Може једноставним речима да опише и упореди ствари и људе из свог окружења. Може да објасни шта јој/му се свиђа или не свиђа, зашто више воли једно него друго и сл. правећи једноставна, директна поређења.</i></p>

Б1	<p>Правилно чита и непознат текст, спорним темпом, као и текст писан курсивом (италик). Познаје место кључевног акцента у познатим речима. Постигне јасан и разумљив изговор, али често са погрешном интонацијом и дужином акцента.</p>	<p>Са више детаља описује илустрацију коју види. Разуме сложенија питања у вези са илустрацијом и одговара на њих. Уме да повеже ситуације са илустрације са својим искуством и да исказе своје мишљење о теми са илустрације.</p>	<p>Учествује у конверзацији на задату тему. Правилно описује радњу следећи њен временски и последични ток. Уме да објасни искуства, осећања и догађаје до извесних детаља. Може да објасни шта је рекла трећа особа.</p>
Б2	<p>Правилно чита и непознат текст, као и текст писан курсивом (италик). Приликом читања не обраћа пажњу на писмо којим је писан текст, у смислу да су му оба писма подједнако блиска. Поштује место акцента у речима и покушава да употреби правилну интонацију и дужину акцента. Правилно реализује реченичну интонацију.</p>	<p>Детаљно и јасно описује илустрацију и претпоставља узрок и последичу садржаја о којем говори. Даје своје мишљење о целокупном садржају илустрације <i>наводећи предности и недостатке различитих становишта о истој теми.</i></p>	<p>Говори флуентно и нормалним темпом поштујући место акцента у речи и реченичну интонацију. Непознавање адекватне речи решава тако што је замењује речу сличног значења или описује њено значење. У разговору бира адекватна језичка средства у складу са темом и саговорником, <i>користи додатна образложења и наводи одговарајуће примере у аргументацији својих идеја уз истацање важних детаља и релевантних пратећих појединости.</i></p>

<p>Ц1</p>	<p>Подразумева се течно и разговетно читање текста из било ког домена или жанра.</p>	<p>Прецизно описује илустрацију водећи рачуна о свим детаљима и самостално развија тему у вези са илустрацијом.</p>	<p>Учествује у свакодневној конверзацији са таквом лакоћом и спонтаношћу да је могућа потпуно нормална интеракција са изворним говорником. Говори о свим темама, дајући своје мишљење и бранећи своје ставове, <i>развијајући одређене мисли и резимирајући излагање прикладним закључком</i>. Прилагођава начин изражавања одређеној особи и ситуацији и одређује одговарајући формални ниво комуницирања у датим околностима. Вешто и успешно комуницира у афективној, метафоричној и шаливој равни употребе језика.</p>
<p>Ц2</p>	<p>Приликом читања текста води рачуна о правилној акцентуацији речи и интонацији реченице.</p>	<p>Прецизно описује илустрацију (графикон, уметничку слику, фотграфију...) водећи рачуна о свим детаљима и самостално развија тему у вези са илустрацијом.</p>	<p><i>Прецизно формулише смисао усмено излагања ефектно наглашавајући његове најважније тачке. Јасно и течно износи аргументацију стилном који одговара контексту уз логичку организацију исказа и истицање главних ставова. Сигурно и elokвентно говори о сложеним темама пре познатим и непознатим саговорницима. Прилагођава интонацију и тачно употребљава акценат да би изразио fine нијансе значења. Постиге природан изговор.</i></p>

При коришћењу наведене табеле, треба имати у виду да се, осим наведених критеријума представљених у виду дескриптора за сваки појединачни ниво знања, подразумева и усвојеност целокупног садржаја предвиђеног и на претходном нивоу (што се напомиње и у сваком од докумената који су служили као основа за настајање табеле).

2.2. Предлог тема и питања за процену усмене продукције у српском као страном језику

Према књизи *Threshold 1990* (стр. 1221), комуникативни приступ настави и учењу страног језика има за циљ да омогући ученицима коришћење језика за (све) своје потребе, а у складу са тим нуди се неколико области реализације комуникације међу говорницима:

- 1) комуникативне ситуације у свакодневном животу, што захтева углавном предвидљиву употребу језика (нпр. наручивање хране или пића, посета јавним местима и институцијама, куповина, путовања итд.);
- 2) разумевање и исказивање и мишљења, ставова, (не)слагања, емоција, жеља у различитим ситуацијама;
- 3) разумевање суштине и/или релевантних детаља, а писане и говорне језичке реализације се у различитим ситуацијама одликују јасном структуром, концептуалном организованошћу, стандардним изговором (или изговором са минималним одступањима од стандарда), одговарајућим темпом говора;
- 4) поступање у складу са друштвеним конвенцијама у свакој комуникативној ситуацији;
- 5) усклађивање са комуникативном ситуацијом и употреба различитих стратегија интерпретације и као читалац и као слушалац, нпр. идентификовање важних информација,
- 6) познавање културолошких концепата земље чији се језик учи;
- 7) употреба одговарајућих техника и стратегија за суочавање са комуникативним ситуацијама које језички надилазе способност учесника у комуникацији (нпр. давање речи саговорнику, тражење помоћи у дефинисању или објашњавању одређених појмова).

Овакве смернице тематски су представљене са укупно 14 тематских поља:

- 1) лична идентификација; 2) кућа и дом, окружење; 3) свакодневни живот; 4) слободно време, забава; 5) путовања; 6) међуљудски односи; 7) здравље; 8) образовање; 9) куповина; 10) храна и пиће; 11) услуге; 12) места; 13) језик; 14) време (Ван Ек/Трим 1998: 59–81).

2.2.1. Описивање слике/слика

Задаци који се састоје од описивања слике веома су заступљени у тестирању говорења. Овакви задаци су вођени (датом ситуацијом са слике), али дозвољавају одређену флексибилност у изражавању и могуће их је развити у отворене активности када се слике користе као полазна тачка за шире дискусије о актуелним темама (Фулчер 2014: 73). Уз то, овакви задаци подразумевају интерактивност (између два кандидата који полагају тест или између испитивача и кандидата) – док је један кандидат главни говорник, други може постављати питања за појашњење или коментарисати (Фулчер 2014: 73). Циљ задатка је да се опише слика и постигне сагласност о њеном значењу, као и да се подстакну различити типови интеракције који могу да генеришу богатији узорак језика за (пр)оцењивање (Фулчер 2014: 73). Упутства, одн. питања за слике пружају значајну тематску подршку за кандидате на тестирању, али се мора водити рачуна о одабиру адекватних слика (оне не смеју бити културолошки непознате и неприхватљиве и не би требало да захтевају употребу описног речника који је изван очекиваног опсега знања кандидата којима је тест намењен) (Фулчер 2014: 75–76).

Изабране слике се могу употребити за испитивање говорне компетенције за сва три нивоа знања (А – почетни, Б – средњи или Ц – напредни), а питања која прате слику јасно су распоређена по нивоима табеларним приказом. Испитивач/Оцењивач може кандидату поставити сва питања или одабрати само неколико од понуђених, односно додати другачије питање уколико то налаже говорна ситуација током испитивања (процене). Од кандидата се може захтевати, у зависности од његове компетентности (коју процењује испитивач), да опише две слике или упореди више њих⁵. Очекује се да кандидат (на свим нивоима знања) може да говори о датом слици (или сликама) између 3 и 5 минута.

Слика 1.⁶

⁵ Услед ограничења, у овом раду ће бити представљена само једна слика са одговарајућим питањима за сваки ниво знања. Овај задатак може послужити као модел за креирање истих или сличних типова задатака.

⁶ (https://pathe.ch/.imaging/mte/pathe/alternative_stage_large/dam/pathe/cinemas/clubs/pathe-friends/friends-cinema-pathe.jpg/jcr:content/PatheBild_Friends_PopCorn.jpg, последњи пут линку приступљено 14. 7. 2020)

Табела 1. Питања уз слику 1.

А	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шта видите на слици? 2. Опишите једног мушкарца и једну жену са слике. 3. Где су они? 4. Шта раде?/Шта једу? 5. Да ли волите да једете кокице? 6. Да ли волите да идете у биоскоп? 7. Да ли често идете у биоскоп? Да ли идете сами или са породицом/пријатељима? 8. Какве филмове волите?/ Који је Ваш омиљени филм? 9. Да ли знате неки српски филм? 10. Кажите како (још) проводите слободно време.
Б	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шта видите на слици? 2. Опишите људе који седе у првом реду. 3. Кажите како се они осећају (да ли су тужни/срећни). 4. Шта мислите, зашто се тако осећају? 5. Какве филмове волите? 6. Да ли често идете у биоскоп? 7. Шта мислите: да ли је боље гледати филм код куће или у биоскопу? Објасните зашто то мислите. 8. Шта мислите: да ли људи данас често иду у биоскоп? Зашто је тако? 9. Који је Ваш омиљени филм? Испричајте о чему се ради у том филму. 10. Да ли имате омиљеног глумца или омиљену глумицу? Зашто Вам се он/она највише допада? 11. У чему је највећа разлика између онога што се дешава на филму и у стварном свету? (Stok, 2015a: 41)
Ц	<ol style="list-style-type: none"> 1. Шта видите на слици? 2. Шта мислите: зашто људи данас ређе иду у биоскоп? 3. Да ли би Вам сметало да сами идете у биоскоп? 4. Опишите један интересантан одлазак у биоскоп – кажите са ким сте ишли, који филм сте гледали, шта је интересантно Вам се десило пре/после/током филма... 5. Кад бисте Ви били познат глумац/позната глумица, у каквим филмовима бисте глумили? Какве би биле Ваше улоге?

2.2.2. Читање наглас текста на ћирилици и латиници

За потребе овог рада, као модел, дајемо предлог текста написаних ћирилицом и латиницом, који се могу користити као испитни материјал за утврђивање познавања оба српска писма приликом полагања усменог испита из српског као страног језика. За сваки ниво знања, од А1 до Ц2, навешћемо по један текст написан ћирилицом и по један текст написан латиницом. Сви наведени текстови преузети су из часописа, новина или књижевних дела доступних у електронском облику, а линкови за приступ сваком од њих наведени су испод сваког текста (Николић Мастоd 2023).

ниво знања кандидата	текст написан ћирилицом	текст написан латиницом
A1	<p>Филип</p> <p>Зовем се Филип. Имам 13 година и идем у школу. Ја сам из једног малог села на западу Србије. Моја кућа се налази у центру села. Живим са родитељима, сестром, бабом и дедом. Мој отац Небојша је трговац, а мајка Тања је учитељица. Мама ради у школи у нашем селу, а тата има своју продавницу. Моја старија сестра студира медицину у главном граду. Она долази кући сваког викенда. <i>(конструисани текст)⁷</i></p>	<p>Najbolja drugarica</p> <p>Moja najbolja drugarica se zove Snežana Filipović. Rođena je u malom gradu na jugu Srbije, ali sada živi u Beogradu. Upoznale smo se pre više od deset godina na jednom rođendanu. Ona sada ima 24 godine. Visoka je i mršava. Ima dugu smeđu kosu i zelene oči. Ne voli mnogo sport, ali voli da vozi bicikl, čita knjige i gleda filmove. <i>(konstruisani tekst)</i></p>
A2	<p>Путовање</p> <p>Прошле године сам путовао у Турску. Главни град Турске је Анкара, али ја сам желео да путујем у Истанбул. Био сам тамо 7 дана. То је веома велики и леп град, који се налази чак на два континента: један део града је у Европи, а други у Азији. Због тога, за недељу дана не можете обићи цео Истанбул. За то вам треба неколико месеци. Људи тамо су насмејани и пријатни, воле странце и добри су домаћини. Град је пун туриста из целог света, па на улицама можете чути много различитих језика. <i>(конструисани текст)</i></p>	<p>Poziv u novi stan</p> <p>Zdravo Kaća,</p> <p>U subotu ne radim. Slobodna sam ceo dan, pa možeš da dođeš da vidiš moj novi stan. Pokazaću ti svoju novu spravaču sobu, a videćeš i kako je ceo stan lep i svetao. Spremiticu ukusan ručak: pileću čorbu, pljeskavice i ćevape sa kajmakom i salatu od paradajza, krastavaca i luka sa sirom. Za desert ćemo imati palačinke sa džemom. Molim te, kaži mi ako nešto ne voliš da jedeš.</p> <p>Popodne ćemo ići u jedan vrlo lep i veliki park blizu moje zgrade da šetamo. Ako nisi zauzeta u nedelju, možeš ostati da spravaš kod mene.</p> <p>Do moje zgrade možeš doći taksijem ili autobusom broj 33 iz centra grada.</p> <p>Vidimo se uskoro!</p> <p>Pozdrav, Suzana <i>(konstruisani tekst)</i></p>

⁷ Ауторка свих конструисаних текстова је коауторка рада Биљана Николић Масод.

<p>B1</p>	<p>Како и колико спавамо?</p> <p>Многи људи спавају мање од 6 сати током ноћи. Лош сан негативно утиче на наше здравље и скраћује нам живот, кажу лекари. Важан је и квалитет сна, а не само дужина спавања. Без обзира на то зашто не спавамо добро, на пример због бучних комшија или превише кофеина, постоје ствари које можемо да урадимо да бисмо боље спавали. Ако се осећамо добро и нисмо уморни два сата након што се пробудимо, онда вероватно спавамо довољно. Један сат пре спавања треба да искључимо лаптоп, таблет, мобилне телефоне и све друге уређаје јер светлост тих уређаја није добра за сан.</p> <p><i>(Презумто и прилагођено са https://www.rts.rs/page/magazine/story/491/zdravlje/4264162/san-spavanje-duzina-tem-faze-bioritam.html, последњи пут линку приступљено 9. 1. 2023)</i></p>	<p>Град на Тиси</p> <p>Сегедин је сунчани град на Тиси. Свако ко га посети биће изненаден џанмом, миром и чистоћом улица и тргова. Док шетате по централним градским улицама uživаћете у прелепој архитектури. Ако долазите у Сегедин, обавезно обидите катедралу, универзитет, градску кућу, музеј и цркву. Када се уморите од хођања, можете да посетите једну од бројних чарди и кафана, у којима ćete uživати у гуљашима, рибљим чорбама и другим јелима зачињеним паприкама. Дан у Сегедину је најлепше завршити тортом, слатколедом или колачем у некој од mnogobrojnih послastiћарница.</p> <p>Ћим кренете кући, размислите када бисте могли опет да додете у овај мали, јужни мађарски град на ушћу реке Муреџе у Тису.</p> <p><i>(Презумто и прилагођено са https://www.politika.rs/sfotogalerija/339896/Grad-na-Tisi, последњи пут линку приступљено 9. 1. 2023)</i></p>
<p>B2</p>	<p>Тесла и Змај</p> <p>Тај 2. јун 1892. већ је у Београду мирисао на лето. Дан није био обичан, већ свечан, са много емоција и узбуђења, јер је у престоницу допутовао драги гост, славни Никола Тесла. Научника је у аудијенцију примно и млади краљ Александар Обреновић, студентима је одржао предавање, а увече је на Топчидерском брду, у башти Вајфертове ливаре, где је данас Београдска индустрија пива, организована и свечана прослава.</p> <p>Сви виђенији Београђани и Срби присуствовали су том скупу. Них око стотинак. У једном тренутку је уетао и госте поздравео лекар и песник Јован Јовановић Змај. Прочитао је своју песму написану баш за ту прилику „Поздрав Николи Тесли при доласку му у Београд“.</p> <p><i>(Презумто и прилагођено са https://www.politika.rs/scc/slanak/468323/Tesla-plakao-zbog-Zmajevih-stihova, последњи пут линку приступљено 26. 1. 2022)</i></p>	<p>Мика Алас</p> <p>Михаило Петровић Алас један је од најзначајнијих српских математичара. Рођен је 1868. године у Београду. Одрастао је са децом Новicom Lazareвићем, који га је често водио на Savу, где је Михаило заволео риболов. Зато је добио надимак Мика Алас.</p> <p>Завршио је гимназију. Док је био дећак, са својим најбољим пријатељем, Павлом Поповићем, планирао је да студира хемију. Међутим, када су одрасли, пошлi су другим путем: Мика је постао математичар, а Поповић књижевни критичар. По завршетку Прве београдске гимназије, Михаило је отишао у Париз на студије математике и физике. Студије на Сорбони у почетку му је плаћао деда, а касније је наставио школовање захваљујући стипендији коју је добио од државе. Када се вратио у Србију, постао је професор Велике школе у Београду. Био је научник, писац, риболовац, трговац, музичар, али и новинар.</p> <p><i>(Презумто и прилагођено са https://elementarium.srb.rs/naučne-vesti/mihailo-petrovic-alas/?script=lat, последњи пут линку приступљено 26. 1. 2022)</i></p>

<p>Ц</p>	<p>Белешке једне Ане</p> <p>Е па, малу Анчи, која је једна изразита лујика, сусретао сам на најразличитијим местима, а највише на мом лошку и у самопослужи где купујем ружицу, чоколаде са лешницима, цигарете и жвакероне. Причала ми је обично о себи док смо цоњали у реду, а једанпут (било је то у марту 1970. године) испричала ми је читава три поглавља ове књиге док смо чекали зубара да нам поправи њупавце. Летн се непозвана појављивала на Сави; једноставно, затекао бих је на свом чамцу како ме чека са ногама у води и љубазно се смеши. Ада Циганлија, тачније речено, њено веома зелено дрвеће, јако су се добро слагали с бојом њених очију. То признајем. Највише је волела да прича пливајући. Сећам се, у августу 1969. спуштали смо се низводно од Макша до ушћа Саве у Дунав и она није престајала да везе ни један једини минут, чак ни онда кад јој је савска вода улазила у уста.</p> <p><i>(Преузето из књиге М. Капора Белешке једне Ане, стр. 7. Књига је у целини доступна на http://www.antologijasrpskeknjizevnosti.rs/ASK_SR_AzbucnikPisaca.aspx, последњи пут линку приступљено 26. 1. 2022)</i></p>	<p>Танка линија заноса</p> <p>Картографија је, за маштовите, често друга рећ за магичност. Чудо путovanja, у сваком облику, замена је за просечност svakodnevice. Globus, као веродостојнији облик карте sveta, отворени је позив на истраживање сопствених способности, јер putovati znači не само посећивати друге просторе већ и useljavanје мање знаног и putника. Рећ је о двосмерној улици у којој су „sudari” poželjni.</p> <p>Sva су места imaginarna, dok се njима не kroči. A onda kada се zaodenu doživјjenim, opet dobijaju облик izmaglice kroz коју се пресека doživјјaj и на njега dodaje или od njега oduzima ponešto. Od ostatka rada се једно novo, sada pripitomљjeno и usvoјeno, osećanje још једног дела osvoјenog себе.</p> <p><i>(Преузето са https://www.klubvputnika.org/zbirka/putosko-p/4068-tanka-linija-zanosa, последњи пут линку приступљено 26. 1. 2022)</i></p>
----------	---	--

	<p>Доживљаји мачка Тоше</p> <p>Ови доживљаји славног мачка Тоше и његових пријатеља Миша пророка и пса Шарова написани су уз помоћ Тошина дневника, који је пронађен иза псеће кућице чувеног буволовца Жуће, под самом крошњом једне трешње. На трешњином стаблу познавао се отисак оштрих канџи. Значи да је Жућо изненада погјерао неопрезног Тошу, а овај, клиснувши уз дрво, изгуби свој дневник.</p> <p>Дневник је био прилично оштећен. Види се да га је газда носио са собом кроз трње, ноћу кроз росну траву и по прашњавим таванима. Осим тога био је умазан сланином, нагрizen од мишева (колике срамоте за једног мачка!), а на посљедњој страни писао је крупно, псећом азбуком:</p> <p>„Овај дневник заплjенио је и прочитао Жућо пас, овдашњи чувар куће и псећи кнез. Ништа ми се не свиђа, прави мачји кашаљ. Не вриједи једне честите коске! У мравињак с писцем!</p> <p>(Преузето и прилагођено из књиге Б. Томића <i>Доживљаји мачка Тоше</i>, стр. 2.</p> <p>Књига је у целини доступна на http://www.antologijatsrpskeknjizevnosti.rs/ASK_SR_AzbecnikPisaca.aspx, посљедњи пут линку приступљено 26. 1. 2022)</p>
112	<p>Испunjено обећање (део текста <i>Testa plakaо zbog Zmajevih stihova</i>)</p> <p>Ispiračaj Tesle s beogradske železničke stanice bio je srdačan i svečan, pre bi se reklo bratski. U delegaciji je, zbog ugleda i ukupnog stvaralaštva, bio i Zmaj. Sa sobom je poneo i poklon, svoju knjigu „Pevanija“, kojoj se naučnik silno obrađovao. „Obecavam da ću neke od Vaših pesama превести на engleski i преводе objавити“, poručio je Tesla Zmaju.</p> <p>Kako i priliči jednoj ovakvoj ličnosti, обећање је испунио, тако да су Zmajevi stihovi bili zastupljeni u časopisu за kulturu u Njujorku. Zahvaljujući Tesli, kao преводоци, objавljene су pesme „Tri hajduka“, „Ciganin hvali svoga konja“, „Tajna ljubav“ i „Dva sna“, a sve pod zajedničkim naslovom „Srpske parafrazе“. Tesla je преводио, ali je трагао за osobom koja bi превод učinila što vernijim originalu. Ubrzo је u traganju imao uspeha: за takav poduhvat izabrao је prijatelja Roberta Andersona Džomsona, pisca, docnije i diplomatu.</p> <p>(Преузето и прилагођено са https://www.politika.rs/sr/clanak/468323/Tesla-plakaо-zbog-Zmajevih-stihova, посљедњи пут линку приступљено 26. 1. 2022)</p>

2.3. Предлог скале за (про)цењивање усмене продукције у српском као страном језику

Имајући у виду постојећи начин оцењивања током спровођења испитних активности/тестирања у Центру за српски као страни језик на Филолошком факултету у Београду, направили смо скалу за (про)цењивање усмене продукције у српском као страном језику, која по броју поена одговара Центровој скали, али која садржи детаљнији опис онога што се од кандидата очекује да покаже током свог усменог излагања⁸

		не одговара нивоу	делимично одговара нивоу	потпуно одговара нивоу	
КРАТАК МОНОЛОГ НА ЗАДАТУ ТЕМУ	садржај реченог (могућност лексички тачног изражавања и аргументација мишљења)	0	0.5	1	___/4
	граматичка тачност	0	0.5	1	
	сложеност реченица	0	0.5	1	
	флуентност у говору	0	0.5	1	
ЧИТАЊЕ НАГЛАС ТЕКСТОВА НА ЋИРИЛИЦИ И ЛАТИНИЦИ	артикулација гласова	0	0.5	1	___/4
	акцент и интонација прочитаног	0	0.5	1	
	познавање ћирилице	0	0.5	1	
	познавање латинице	0	0.5	1	
ОПИСИВАЊЕ СЛИКЕ/СЛИКА	релевантност вокабулара	0	0.5	1	___/5
	граматичка тачност	0	0.5	1	
	флуентност у говору	0	0.5	1	
	кохерентносту излагању	0	0.5	1	
	дужина излагања	0	0.5	1	
КОНВЕРЗАЦИЈА	способност интеракције (учествовање у разговору, постављање питања, давање речи саговорнику, преузимање речи, вођење дијалога)	0	0.5	1	___/6
	употреба одговарајућег функционалног стила и адекватне лексике	0	0.5	1	
	разумевање саговорника	0	0.5	1	
	граматичка тачност	0	0.5	1	
	акцент и интонација изговореног	0	0.5	1	
	флуентност у говору	0	0.5	1	
ОПШТИ УТИСАК		0	0.5	1	___/1
УКУПНО					___/20

⁸ Аутор табеле је Биљана Николић Масод (Николић Масод, 2023).

3. ЗАКЉУЧАК

Постизање одређеног нивоа језичке комуникативне компетенције подразумева да ученик овлада различитим језичким активностима које се реализују кроз одговарајуће језичке вештине: а) читање или разумевање писаног текста, б) писање или писано изражавање, в) слушање или аудирање и г) говорење или усмено изражавање. Ове језичке вештине се најчешће усвајају комбиновано (нпр. слушање и говор, читање и говор, читање и писање). Управо та синергија језичког опажања и језичке продукције доводи до стицања оне језичке компетенције која је ученику потребна за самосталну употребу језика.

Једна од најсложенијих језичких вештина јесте говор. Он подразумева довољно добро познавање свих врста језичких компетенција и примену бројних говорних параметара како би се усмено успешно пренела информација, на флуентан начин, уз поштовање свих граматичких, социолингвистичких и прагматичких правила. Онолико колико је тешко продуковати усмену информацију, толико тешко је и проценити њену правилност. У раду се дају препоруке и примери наставницима/испитивачима за успешну евалуацију усмених језичких садржаја, које подразумевају бројне аспекте кроз које се говор реализује, а које је могуће проверити на следеће начине: усмерени (опис слике, одговарање на постављена питања) и слободни (осмишљавање и продуковање језичког садржаја на задату тему кроз дијалог или монолог), као и читање непознатог текста на оба писма уз поштовање правила артикулације и прозодије.

С обзиром на комплексност говора као језичке вештине, приликом његове процене испитивачи морају да имају у виду две компоненте процењивања: језичку и нејезичку. Језичка компонента подразумева: јасно и прецизно исказане захтеве према кандидату; усклађеност језичког садржаја и темпа говора у складу са нивоом знања кандидата; прилагођеност текстова у граматичком и лексичком смислу нивоу знања кандидата; прилагођеност тема текстова узрасној и социокултуролошкој припадности кандидата; адекватност и актуелност тема за слободну продукцију. Нејезичка компонента подразумева: објективност испитивача; равноправан положај кандидата приликом групног тестирања; непријатност (трема) коју изазива процес испитивања (која често може да доведе до психосоматске реакције кандидата, као што су блокада у говорној продукцији или замуцкивање...).

Као резултат процене усмене продукције јесте вредновање и сумирање резултата. Предложена је скала која узима у обзир све сегменте говорне продукције у свим деловима испитних активности. Појединачно бодовање, као и сумативни износ, може да буде ствар конвенције испитне комисије, а у раду је дата скала која се примењује у Центру за српски као страни језик.

ЛИТЕРАТУРА

- Алонсо Алонсо 2018:** R. Alonso Alonso, Speaking in a second language Where are we now? In R. Alonso Alonso (ed.), *Speaking in a Second Language*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 225–240.
- Ван Ек 1975:** J. A. Van Ek, Systems Development in Adult Language Learning: The Threshold Level in a European Unit/Credit System for Modern Language Learning by Adults, Council For Cultural Co-Operation Of The Council Of Europe.
- Ван Ек 1976:** J. A. Van Ek, The Threshold Level: For Modern Language Learning in Schools, Council of Europe.
- Ван Ек/Трим 1998:** J. A. Van Ek, J. L. M. Trim, *Threshold 1990*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Вучо 2009:** J. Vučo, *Kako se učio jezik: pogled u istoriju glotodidaktike od prapočetaka do Drugog svetskog rata*, Beograd: Ministarstvo za nauku i zaštitu životne sredine, Filološki fakultet.
- Димитријевић 1999:** N. Dimitrijević, *Testiranje u nastavi stranih jezika*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Дурбаба 2011:** О. Дурбаба, *Теорија и пракса учења и наставе страних језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Канале/Свејн 1980:** M. Canale, M. Swain, Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing, *Applied Linguistics 1*, 1–47.
- Канг 2013:** O. Kang, Linguistic analysis of speaking features distinguishing general English exams at CEFR levels, *Research Notes*, 52, 40–48.
- Канг/Моран 2014:** O. Kang, M. Moran, Functional Loads of Pronunciation Features in Nonnative Speakers' Oral Assessment, *Tesol Quarterly*, 48 (1), 176–187.
- Кормос 2006:** J. Kormos, *Speech production and second language acquisition*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Крајишник 2016а:** В. Крајишник, *Лексички приступ српском као страном језику*, Београд: Филолошки факултет.
- Крајишник 2016б:** В. Крајишник, Нека питања из методике наставе српског као страног језика. у: В. Крајишник (ур.), *Српски као страни језик у теорији и пракси III*, Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 7–26.

- Ладo 1964:** R. Lado, *Language Testing: The Construction and Use of Foreign Language Tests*. A Teacher's Book, New York, St. Louis, San Francisco: McGraw-Hill Book Company.
- Левис 2006:** J. M. Levis, Pronunciation and the assessment of spoken language. In *Spoken English, TESOL and applied linguistics*. Palgrave Macmillan, London, 245–270.
- Луома 2009:** S. Luoma, *Assessing speaking*, Cambridge University Press.
- Николић Мастоd 2023:** Б. Николић Мастоd, *Процена усмене продукције у српском као страном језику*. Необјављена докторска дисертација одбрањена на Филолошком факултету Универзитета у Београду 12. 6. 2023.
- Оквир 2003:** D. Bogojević, *Zajednički evropski okvir za žive jezike: učenje, nastava, ocjenjivanje* [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment]. Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.
- Оквир 2020:** Council of Europe, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, <www.coe.int/lang-cefr>. 18. 9. 2023.
- Раичевић 2007:** В. Раичевић, *Опита методика наставе словенских језика у инословенској средини*. Београд: Завод за уџбенике.
- Раичевић 2011:** В. Раичевић, *Речник лингводидактичке терминологије*, Београд: Завод за уџбенике.
- Стојичић/Милановић 2014:** В. Стојичић, А. Милановић, *Продуктивне језичке активности у настави модерног грчког језика као страног*, у: С. Гудурић, М. Стефановић (ур.), *Језици и културе у времену и простору 3*, Нови Сад: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, 659–667.
- Трофимовић/Ајзакс 2017:** Р. Trofimovich, Т. Isaacs, *Second language pronunciation assessment: A look at the present and the future*. In Isaacs Т. and Trofimovich Р. (Eds.) *Second language pronunciation assessment*, Bristol: Multilingual Matters, 259–271.
- Фулчер 2014:** G. Fulcher, *Testing second language speaking*. London: Routledge.
- Хјуз 2011:** R. Hughes, *Teaching and Researching Speaking (2nd Edition)*, London: Longman – Pearson Education Limited.
- Чомски 2014:** N. Chomsky, *Aspects of the Theory of Syntax*. Massachusetts: The M.I.T. Press, Cambridge.

Извори са интернета

Центар за српски као страни језик, Филолошки факултет Универзитета у Београду: <www.learnserbian.fil.bg.ac.rs>. 18. 9. 2023.

Оквир 2020: Council of Europe, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing,. <www.coe.int/lang-cefr>. 18. 9. 2023.

Слика 1: https://pathe.ch/.imaging/mte/pathe/alternative_stage_large/dam/pathe/cinemas/clubs/pathe-friends/friends-cinema-pathe.jpg/jcr:-content/PatheBild_Friends_PopCorn.jpg, последњи пут линку приступљено 14. 7. 2020)

SPEAKING SKILL AND ITS ASSESSMENT IN SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Summary

Speaking skill is considered to be the most difficult language skill in the process of mastering a foreign language, and the reason for this can be found in the complexity of its approach – grammatical, communicative and situational. Testing of oral production in a foreign language is the least developed and described among all language skills in language testing theory. The difficulties in achieving a realistic assessment of speaking production arise from the fact that it is very difficult to set objective standards for achievement in oral production in a foreign language, and additionally, that it is a very complex task to determine the rules for assessing grammatical knowledge and the lexical fund that someone should possess in order to create an opportunity for his/her speaking ability in a foreign language to be measured by a scale according to the levels of knowledge (A1–C2).

In addition to the theoretical frameworks that analyze the importance and complexity of the speaking skill, the paper also presents recommendations for the effective implementation of the evaluation of this skill, as well as a scale for evaluating achievements.

Key words: language skill, Serbian as a foreign language, speaking, speaking production, oral production, evaluation

*Biljana R. Nikolić Mastod
Vesna R. Krajišnik*